

JAARVERSLAG 2019

Het doel van de stichting is:

- Het bevorderen van multidisciplinair onderzoek betreffende de natuurlijke ontwikkelingsgeschiedenis (geomorfologie, ecologie), de menselijke bewoning en gebruik, en van de cultuurhistorie van het trilaterale Waddenzeegebied;
- Het toegankelijk maken en presenteren van de verkregen onderzoeksresultaten voor zowel beleidsmakers, wetenschappers als een breed publiek, en hierdoor bijdragen aan de waardering en de bescherming van het Waddenzeegebied in al zijn facetten.

Comité van Aanbeveling:

- Prof. dr. D.E.H. de Boer, Emeritus Hoogleraar; leerstoelgroep middeleeuwse geschiedenis (1992-2010); directeur Nederlandse Onderzoeksschool Mediëvistiek (2006-2010); hoofd Hanze Studie Centrum (2004-2013)
- Prof. dr. G.T. (Goffe) Jensma, Hoogleraar Friese taal- en letterkunde; director of studies MA Multilingualism en BA Minorities & Multilingualism
- Prof. dr. P.H. (Piet) Pellenbarg, Emeritus (sinds 1-6-2012) Hoogleraar Economische Geografie

De Stichting Verdrongen Geschiedenis werd opgericht op 17 januari 2007, en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Groningen onder nr. 02096978.

Organisatie

Het bestuur bestond in 2019 uit:

Voorzitter: Prof. dr. ir. Theo Spek (hoogleraar landschapsgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen)

Secretaris: Ineke Noordhoff (hoofd)redacteur Noorderbreedte)

Penningmeester: Eddy de Jonge (directeur RHC Groninger Archieven)

Lid: J.A.J. Stam (oud-burgemeester De Marne)

Lid: Yftinus T. van Popta (maritiem archeoloog Rijksuniversiteit Groningen)

Het Stichtingsbestuur behartigt de formele en financiële gang van zaken. Het bestuur kwam vier keer bijeen (12 feb, 28 mei, 3 sept en 13 dec). Om de afstemming tussen Coördinatiegroep en bestuur te borgen is Albert Buursma bij de bestuursvergaderingen aanwezig geweest als genodigde.

De Coördinatiegroep bestond uit:

Dr. Albert Buursma (voorzitter), dr. Jan de Boer (coördinator), Joop Bosch, Frans Driesens, Hessel Dubblinga, Wilma Duinkerken, dr. Karel Essink, dr. Hidde Feenstra, Axel Heinze, dr. Egge Knol, Yvonne Nijlunsing en Koos de Vries.

De projecten worden inhoudelijk en feitelijk uitgevoerd door de Coördinatiegroep. Die kwam 3 keer bij elkaar. Bij diverse projecten werkte SVG nauw samen met partners.

- Erfgoedpartners: reguliere werkzaamheden / vergaderingen;
- Groninger Archieven: reguliere werkzaamheden / vergaderingen;
- Waddenvereniging: serie verhalen van Lauwerszee en Lauwersmeer;

- IVN-Oldambt: cursus 'Gastvrij Landschap Oldambt';
- St. Maritieme Archeologie: project 'Zoektocht naar de verloren schepen van Moddergat'.

SVG digitaal

De zorg voor de websites www.verdrongengeschiedenis.nl en www.versunkenegeschiede.de is in handen van Frans Driesens (webmaster), leden van de coördinatiegroep en de secretaris. Er verschenen drie nieuwsbrieven via mailchimp.

Het jaar begon verdrietig: op 14 januari overleed Louis de Jonge, de schipper van de Boschwad en Noordster. Hij schipperde vele SVG-tochten over het wad. Zijn waarnemingen in de oostelijke Waddenzee waren alert en waardevol. Ontelbaar vaak heeft hij onze tochten verzorgd en gevoed met zijn gezelschap, zijn kennis en letterlijk met nasi. We zijn hem schatplichtig en daarom plaatsen we direct een artikel op de website.

In juli 2019 verscheen een nieuwsbrief waarin de volgende items aan bod kwamen: verschijning van boek over schipper Louis de Jonge 'Louis de Jonge ... nu zoetjesaan maar even bijsturen' door Yvonne Nijlunsing, boek over 50 jaar Lauwersmeer 'Beteugeld estuarium' door Albert Buursma, een samenvatting van het artikel 'Adapting to the sea: Human habitation in the coastal area of the northern Netherlands before medieval dike building' van meer SVG-auteurs alsmede het jaarverslag over 2018 dat integraal op de website is geplaatst.

Op 23 oktober stuurden we een digitale uitnodiging voor een gemeenschappelijke netwerkvond op vrijdag 1 november in museum 't Fiskershúske te Moddergat door de Stichting Verdrongen Geschiedenis en Stichting Maritieme Archeologie.

Op 12 november verscheen een uitnodiging aan alle nieuwsbriefabonnees voor bijwonen en bestellen van het boek 'Verhalen van de Eems-Dollardkust'.

Gebeurtenissen, activiteiten en publicaties in 2019

Afscheid van schipper Louis de Jonge

De geschiedenis van de Stichting Verdrongen Geschiedenis is nauw verbonden met Louis de Jonge. Hij bracht – met zijn vrijwilligers – op de Noordster of de Boschwad SVG-onderzoekers naar Simonszand, Rottumeroog/plaat, Engelsmanplaat en andere locaties waar de bodem of rillen in het zand nader bestudeerd moesten worden. Hij was erbij als onderzoekers van boord gingen om naspeuringen te doen naar relictten van vroegere bewoning. Bij menige expeditie vertrouwden de wetenschappers op Louis scherpe waarnemingsvermogen. Of hij tipte om te melden dat hij 'iets bijzonders' had gezien. Daar konden niet alleen mooie excursies uit voort komen, maar ook vondsten waar eerst pamfletten en later boeken over vol zijn geschreven.

Helaas, Louis de Jonge is niet meer onder ons. De schipper van de Noordster die zoveel bijdroeg aan tochten van de Stichting Verdrongen Geschiedenis. De man die je zomaar het roer in handen gaf en ruimhartig zijn kennis over het wad deelde. SVG nam in januari met pijn in het hart afscheid van Louis de Jonge na een kort ziekbed. Gelukkig nam een van onze leden, Yvonne Nijlunsing, al eerder het initiatief om een boek te schrijven over de markante schipper die afgelopen veertig jaar duizenden wadlopers een onvergetelijke dag bezorgde. Nog voor Louis ziek werd begon ze zijn verhalen op te tekenen. Op 16 mei 2020 presenteerde ze een prachtig boek over een van de weinig schippers die toestemming had rondom Rottumeroog te varen. Zo blijft hij toch nog een beetje bij ons. Het boek is uitgegeven door de Stichting Boekgroep Noord-Groningen en is te bestellen via sbngwarffum@gmail.com.

Louis de Jonge ... nu zoetjesaan maar eens bijsturen.

Boek met verhalen van de Eems-Dollardkust verscheen

Het in 2016 gestarte project waarbij op vijf locaties in de kustgemeenten langs het Eems-Dollard gebied en in de stad Groningen mensen zijn uitgedaagd de geschiedenis tot leven te brengen met verhalen, is in 2019 afgerond. De losgekomen verhalen zijn allemaal op de website geplaatst en op 6 december vond publicatie van de bundeling *Verhalen van de Eems-Dollard* plaats. Het was een zeer druk bezochte bijeenkomst waar het eerste exemplaar aangeboden werd aan burgemeester Ger Beukema van Delfzijl. De subsidiegevers (Provincie

Groningen, gemeente Eemsmond, Gemeente Delfzijl, Gemeente Oldambt, NAM, JBS, VSB fonds en Prins Bernhard Cultuurfonds) zijn tevreden met de resultaten en de afgelegde verantwoording.

Lauwersmeer jubileert

In het jaar 2019 was het 50 jaar geleden dat de Lauwerszee werd afgesloten. Coördinator van de Stichting Verdrongen Geschiedenis, dr. Albert Buursma, heeft op verzoek van de Waddenacademie het culturele erfgoed in het Lauwerszee- en Lauwersmeergebied op een rij gezet. Het is een indrukwekkend boek geworden, dat in de boekenkast van waddenliefhebbers niet mag ontbreken. Hij presenteerde het tijdens een feestelijk symposium ter gelegenheid van het feit dat de afsluiting van de Lauwersmond in mei 50 jaar geleden was.

Buursma beschrijft wat er afgelopen vijftig jaar veranderde voor de bewoners, hoe het landschap zich ontwikkelde en pakt natuurlijk ook de verre historie mee via oude dijken, gebouwen en ander erfgoed. Na het lezen kijk je met nog meer interesse om je heen in de voormalige monding van de Lauwers die ooit onderdeel was van de Waddenzee. *Beteugeld estuarium: Cultureel erfgoed in het Lauwerszee en het Lauwersmeergebied* is te bestellen bij de Waddenacademie en kost 22,50 euro.

Verhalenavonden blijven een succes

De formule van 'verhalenavonden' rond het Eems-Dollardgebied, waarmee we in 2015 zijn begonnen, maakt goede energie los in de regio. Daarom wordt de formule opnieuw gebruikt in het voormalig Lauwerszeegebied. In 2019 werd met de Waddenvereniging een verhalenavonden gehouden waar Albert Buursma namens Verdrongen Geschiedenis de organisatie voor zijn rekening nam. En op 1 november in museum 't Fiskershúske te Moddergat hielden we met de Stichting Maritieme Archeologie een netwerkvond – de tweede. Onze eerste netwerkvond heeft de nodige tips en vondsten opgeleverd! Tijdens deze tweede avond vertelden we over de ontdekking van vermoedelijk de galjoot "De Zwerver", gebouwd in 1862 en met thuishaven Groningen. Deze Groninger kustvaarder van kapitein Ates, die bij de "voordeur" van zijn thuishaven, toch met man en muis verloren is gegaan. Dankzij een haker-melding van garnalenvisser Jan Visser, kwamen we het wrak op het spoor. We hebben daar een mooie korte film over gemaakt.

We organiseerden deze avond met een bijzondere reden. We zijn op zoek naar de nog drie verloren schepen van de ramp van Moddergat, en hebben daarbij hulp, ogen en oren hard nodig! We zoeken

daarom contact met beroepsbeoefenaars, vrijwilligers en andere betrokkenen in het gebied van de Noordzee, oostelijke Waddenzee en het Lauwersmeer. Mogelijk spoelt er wat vrij op het wad of het strand, of kom je wel eens wrakhout tegen tijdens een wadlooptocht of heb je onverwacht een haker met je vissersnet. Wij ontvangen niet alleen graag deze informatie, maar gaan zo spoedig mogelijk over tot nader onderzoek en koppelen onze bevindingen aan je terug. Daar hebben wij ook nu weer een paar voorbeelden van die we graag met je delen op deze avond.

Deze avond is tevens een kans om contact te hebben met de mensen van Stichting Verdrongen Geschiedenis. Albert Buursma van SVG vertelde over een recente ontdekking van een verdwenen nederzetting in het Lauwersmeer gebied.

Punt van Reide

De werkgroep werkt aan het eindrapport over het uitgevoerde historisch onderzoek. Dat leent zich zeker voor een mooie publicatie. Mogelijk kan het eindrapport samen met het Groninger Landschap in boekvorm worden uitgegeven.

Schiermonnikoog

In 2019 zijn de leden wederom aan het speuren geweest op Schiermonnikoog naar sporen van de vroegere nederzettingen aan de westzijde van het eiland. Albert Buursma, Hessel Dubblinga, Hidde Feenstra en Koos de Vries hebben begin december 2018 overlegd met Arjen Kok, als vertegenwoordiger van Natuurmonumenten. De plannen zijn door Natuurmonumenten welwillend ontvangen; activiteiten ter plaatse zullen zich, in verband met het broedseizoen, beperken tot de periode herfst en winter. Aan de hand van beschikbare informatie is besproken wat er eventueel te verwachten is; vervolgens werd het terrein bezichtigd voor een eerste indruk.

Dijkenproject

SVG onderzoekt kansen om de historie van de dijken langs de kust te verdiepen. Dit is nog in de verkennende fase. Het onderwerp leent zich goed voor aansluiting op de dijkverbetering en innovatieve projecten tussen de Eemshaven en Delfzijl (dubbele dijk, slibbenutting etc) en verbreding naar de klimaatissues. SVG zoekt kansen om met onderzoek en publicaties de link tussen het verleden en de toekomst te leggen.

Activiteiten

Een overzicht van lezingen door onze leden

Albert Buursma

- ‘Inpolderingen in het Dollardgebied en de Punt van Reide – voor *Watersportvereniging “De Eems”*, in Café-Restaurant Jachthaven, te Termunterzijl, 16 november 2018;
- ‘Inpolderingen in het Oldambt’ - voor *Gastvrij Landschap Oldambt*, Remise Bad Nieuweschans, 7 november 2018;
- ‘De (strategische) betekenis van de Punt van Reide’. Over schansen en schepen, soldaten en schrijvers, strijd en strategie, wonen en werken, economie en ecologie’, Lamddag Heerlijkheid Harssens, openluchtlesing op dijk bij Punt van Reide, 6 oktober 2018;
- ‘Engelsmanplaat (en de vissersramp van 1883 / Paesens-Moddergat)’ – voor *Stichting Maritieme Archeologie i.s.m. St. Verdrongen Geschiedenis* (tocht met M.S ‘Boschwad’ naar Engelsmanplaat) op Engelsmanplaat, 17 augustus 2018;
- ‘Wadden in beweging. Geschiedenis van de oostelijke Wadden’, *Broodje Cultuur*, Café ‘Rue de la Gare’, Emmen , 8 mei 2018;
- Sporen van menselijke aanwezigheid in het Waddengebied, deskundigheidsbevordering voor werelderfgoed-gidsen Waddenvereniging, Afsluitdijk Wadden Center, Kornwerderzand, 28 april 2018;
- ‘Kerstvloed 1717: de grootste natuur ramp in Nederland van de afgelopen vierhonderd jaar’, voor *Stichting Behoud Bibliotheek De Marne*, Bibliotheek Leens, Leens, 26 maart 2018;
- ‘Kerstvloed 1717: de grootste natuur ramp in Nederland van de afgelopen vierhonderd jaar’, uitleiding bij ‘Stadjersnacht’, ter afsluiting van de expositie over Kerstvloed in Noordelijk Scheepvaartmuseum, Groningen, aldaar, 8 maart 2018;
- ‘Kerstvloed 1717 n.a.v. symposium 10 december 2016’, tijdens afsluitend Kerstvloedsymposium, Groninger Archieven, Groningen, 20 januari 2018;

Axel Heinze

- ‘Die Geschichte der Kapitänshäuser in Westeraccumersiel’, Lions-Club Esens, 22 januari 2018;
- ‘Die Flurnamen der Gemeinde Moorweg’, Kirchenkreis Blomberg, 25 januari 2018;
- ‘Die Geschichte der Kapitänshäuser in Westeraccumersiel’, Museum Esens, 1 februari 2018;
- ‘Die Geschichte der Harlebucht’, Deutsches Sielhafenmuseum Carolinensie, 27 april 2018;
- ‘Pingo-Ruinen im Schulunterricht’, Geotoptagung Selb, 4 mei 2018;
- ‘Pilze in Ostfriesland’, Museum Esens, 6 september 2018.

Karel Essink

- ‘Het Eems-Dollard estuarium; Geschiedenis van het landschap & Stormvloeden’, Eems Hotel, Delfzijl - Excursie Rijkswaterstaat, Water Management Centrum Nederlandse Kust, 20 september 2018;
- ‘Strandgapers – Columbus – Vikingen’, Museum ‘Het Hoogeland’ te Warffum - Tweede Groninger Bodemvondstendag, 17 oktober 2018.

Koos de Vries

- Eindpresentatie project Wad'n Workshop in het Kerkje Den Andel, 11 februari 2018;
- Cursus Gastvrij Landschap Oldambt Geologische geschiedenis en opbouw van het landschap van het Oldambt: IVN Natuureducatie Westerwolde-Oldambt, 17 oktober 2018;
- 13 december 2018: Lezing Kustontwikkeling Noord Nederland Wad'n Workshop In het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis (met Yvonne Nijlunsing en Harm Jan Streurman), 13 december 2018;

Ineke Noordhoff

- 'Schaduwkust', Vrouwen van Nu, Winschoten, 8 februari 2018;
- 'Schaduwkust', Vrienden van Verhildersum, Leen, 15 maart 2018;
- 'Schaduwkust', Kunstcollectief 6kmpuur10meterdiep, Nieuwolda, 5 april 2018;
- 'Schaduwkust', Boomker Haren, 14 april 2018;
- 'Schaduwkust', Rotary Zuidlaren-Anloo, 22 mei 2018;
- 'Schaduwkust', Stad en Lande en Groninger Archieven, 14 november 2018;
- 'Schaduskust', Past Rotarians Paterswolde, 14 november 2018.

Publicaties in 2018 van onze leden

- Buursma A., 'Verhalen van de Eems-Dollardkust', *De Kaap. Nieuwsbrief van de Stichting Vrienden Rottumeroog en Rottumerplaat*, december 2018, 11.
- Buursma A., 'Rijke kwelders', *Westerkwartier* januari 2018;
- Buursma A., (redactie met Stieneke Ritzema; tevens verschenen in Duitse vertaling door Axel Heinze), 'Kerstvloed 1717. De grootste natuurramp van de afgelopen 400 jaar' – (redactie met Stieneke Ritzema) – Website Erfgoedpartners;
- Essink K., 'Visserij op zeemos in de Eems-Dollard leidt tot grensconflicten', www.verdronkengeschiedenis.nl;
- Essink K., 'Het laatste houten grafteken van Oosteinde', www.verdronkengeschiedenis.nl;
- Essink K., Oesterschelpen *Ostrea edulis* in 'køkkenmøddinger' uit de Steen- en IJzertijd. *Spirula* nr. 414: 12-14;
- Essink K. en A.P. Oost, 'Hielpen de Vikingen de strandgaper *Mya arenaria* naar Europa?' *Spirula* nr. 414: 15-17. Ook in: Ad HOC Newsletter Historie van de Oceanografie Club, issue15 (May 2018): 14-17;
- Essink K., 'Grenspalen in Drenthe – een nog weinig bekend cultuurhistorisch erfgoed', door K. Essink en H. Posthumus, *Historische Vereniging "Ol Eel"*, Kontakt maart 2018: 24-29;
- Essink K., 'Oesters *Ostrea edulis* in het stroomgebied van de Rijn; waar kwamen ze vandaan?', *Spirula* nr. 415: 30-33;
- Essink K., 'Over de visserij op de Platte oester *Ostrea edulis* in de Lauwerszee en het aangrenzend oostelijk deel van de Waddenzee', *Spirula* nr. 416: 9-13;
- Essink K., 'Over het kweken van oesters *Ostrea edulis* Linnaeus, 1758 op Ameland (1717-1723)', *Spirula* nr. 417: 8-11. Ook verschenen in: Stichting 'De Ouwe Pôlle Ameland', *Pôllepraat* 32, nr. 87 (febr. 2019): 16-20;
- Heinze A., 'Die Warftenlandschaft Nordwerdum', in *Heimatkalender für Harlingerland* 2019 (Wittmund 2018);
- Heinze A., '40 Jahre Museumsverein Dornumersiel 1978-2018', mit Helga Wiechers, Dornumersiel 2018;

- Knol E., 'Kaap Willemsduin opnieuw geschoord', de Vuurboet najaar 2018;
- Knol E., en A. Nieuwhof, M. Bakker, G.J. de Langen, J.A.W. Nicolay, D. Postma, M. Schepers, T.W. Varwijk en P.C. Vos, 'Adapting to the sea: Human habitation in the coastal area of the northern Netherlands before medieval dike building' in Ocean and Coastal Management 173;
- Noordhoff I., 'Schaduwkust, Vier generaties hertekenen de rand van de Waddenzee', Atlas Contact, eerste, tweede en derde druk 2018;
- Daniel Zwick en Stefanie Klooß 'Das frühneuzeitliche Schiffswrack von Hörnum Odde, Sylt', erschienen in Skylis.

Financieel Jaaroverzicht 2018

Exploitatieoverzicht

	Baten		Lasten
Verhalen Eems-Dollard	7.000	Bankkosten	197
Vennootschapsbelasting	12	Website	87
		Verhalen Eems-Doll.	250
		Contributies	25
		Coördinatiegroep	75
	-----		-----
Totaal	7.012		634

Ontvangsten	7.012
Uitgaven	634

Verschil	6.378

Balans

	Saldo 01-01-2018	Saldo 31-12-2018	Toe-/Afname
Kas	0	0	0
Bank	6.637	13.011	6.375

Liquide Middelen	6.637	13.011	6.375
Te vorderen	0	5	5

Totaal			6.380

